

BEŞŞÂR AVVÂD MA'RÛF

Erdoğan KÖYÇÜ*

Özet

Ulûmu'l-Hadîs'in en önemli konularından Ma'rifetu Esmâi'r-Ricâl'i ele alan eserlerden biri, Hâfız Ebû'l-Haccâc Cemâluddîn el-Mizzî'nin (ö.742/1341) *Tehzîbu'l-Kemâl fî Esmâi'r-Ricâl*'idir. Bu çeviri, bahsedilen eserin muhakkiki olan Dr. Beşşar Avvâd Ma'rûf'un ilmî kişiliğini ele almaktadır. Eserin sonunda yer alan muhakkik Beşşar ile ilgili kısmı, onun hayatı ile ilmî kişiliğinin bilinmesi ve alanla ilgili ilim adamlarına yararlı olması için tercüme ettik. Zira Dr. Beşşar Avvad Ma'ruf, asrımızın en mühim muhakkik ve tarihçilerinden biridir. O pek çok eser tahkik etmiş ve ilmî makaleler neşretmiş; kongre, sempozyum ve konferanslara katılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Beşşar Avvâd Ma'rûf, Ma'rifetu Esmâi'r-Ricâl, Tehzîbu'l-Kemâl fî Esmâi'r-Ricâl, Ebû'l-Haccâc Cemâluddîn el-Mizzî.

Absract

Human's Names Science (Marifet Esmâi Rical) is one of Hadith Sciences. Al-Mizzî's Tahzîbu'l-Kamal fî Esmâi Rical is one of these books. This section is very important us because this part is Dr. Bessar Avvad Maruf's summary life. He is one of very important authour, researcher, muhakkik (investigator the truth) and historian. He researched a lot of writing book and wrote alot of science articles in our age so we translated this part from Arabic into Turkish. This section discussed life

* Yrd. Doç. Dr., Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Hadis, ekoycu@bartin.edu.tr

of Dr. Bessar Avvad Maruf and his conferences, symposiums, scientific works.

Key words: Bessar Avvad Maruf, Marifetu Esmâ Rical, Tahzîb al-Kamal fi Esmâ Rical, Mizzi.

1. Hayatı¹

Dr. Beşşâr Avvâd Ma'rûf b. Abdirrezzâk² b. Muhammed b. Bekr Ubeydî İ'livîy el-Bağdâdî el-A'zamî.

Avvâd, 1 Şaban/4 Eylül 1940'da Abbasiler döneminde Ebû Hanife diye bilinen, Bağdat'ın kuzeyinde yer alan, daha sonraki zamanlarda Bağdat genişledikten sonra bugün şehrin ortasında kalan A'zamiyye beldesinde doğmuştur.

Arap anne babadan dünyaya gelmiştir. Soyu haçlı Irak kabilelerinin en büyüğü ve en meşhur (kabilesi olan) el-Ubeydu'l-Humeyriyye dayanır. Farklı zamanlarda oradan el-Yemenu's-Saîd'e göçmüşler ve Dicle ve Fırat arasındaki adaya özellikle de bugün Havîcetu'l-Ubeyd³ adıyla maruf olan Sîncâr ve Havîce toprağına yerleşmişlerdir. O ikisi de el-Bû'îlî⁴ aşiretindedir. Ubeyd Aşiretinin adet yönüyle en büyüğü ve Irâk'ın her tarafına yayılmış olması bakımından onların en genişiydi.

Osmanlı Sultanı IV. Murâd (ö. 1050/1640) (Allah rahmet eylesin.) Hicrî 1048 senesinde Farsları Bağdat'tan çıkarmak ve Bağdat'ı onlardan

¹ Ebû'l-Haccâc, Cemâluddin el-Mizzî, Tehzîbu'l-Kemâl fi Esmâi'r-Ricâl, XXXV/441-449, Muessesetu'r-Risâle, Beyrût, 1983-1992. Tercümede adı geçen ravilerin ve eser sahiplerinin vefat tarihleri kaydettik. Tercümeyle ilavelerimizi, Mütercim'e ait olduğunu belirtmek için (M) sembolüyle belirttik.

² Erzûkî de denir.

³ Ubeyd Kabilesi'nin aslı, daha çok Yemen'de yaşamaya devam etmektedir.

⁴ Irak Ehli de böyle (harekelenmemiş) Ayn ve Lâm'ın kesresiyle telaffuz etmektedir. İnsanların çoğuna göre İ'livîye'ye nispet edilmektedir.

hürleştirmek için, İmam Ebû Hanîfe'nin (ö. 150/767) mezarını onların zararlarından korumak için bu kuvvetli aşiretten yardım istemiş ve o taifeden bir kısmını oraya yerleştirmiştir. Böylece onlardan meydana gelen büyük bir yerleşim merkezi olmuştur.⁵

Annesi, Radiyye binti Ahmed Sâlih, Allah'ın Kitabı'nı okuyan sâliha bir kadındı. A'zamiyye ailelerinin en meşhurlarından bir ailedendir. Amcası, Ca'fer Sâlih (Allah, rahmet eylesin.) Osmanlı Devleti zamanında beldenin reisiydi.

(Annesinin) Kardeşi, Büyük davetçi Hüseyin Ahmed Sâlih (Ebû Alî) (Allah, rahmet eylesin.) Irak'ta İslâmî hareketi tesis edenlerin en meşhurlarından biridir. Büyük İslâm Şâiri, Hacı Velîd A'zamî'nin⁶ halasıdır.

Babası, onun yetişmesine özen göstermiş ve küçükken ona Kur'ân-ı Kerîm'i okutmuştur. İlkokula, 1947, Lise'ye 1954'te başlamış, 1960'da dereceyle mezun olmuş ve Bağdat Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'ne girmiş 1964 senesinde oradan mezun olmuştur. Onun ilk tertibi, Lise 4.sınıftadır ve bundan dolayı Irak Toplum İlimi Ödülü'nü kazandı.

Bu süre içinde, amcası Nâcî Ma'rûf, Abdulazîz Dûrî, Sâlih Ahmed Alî gibi Irak'ın meşhur âlimlerden ilim tahsil etmiştir. Amcası ona özel bir itina göstermiştir.

1964 yılında, Bağdat Üniversitesi, et-Târîh ve'l-Asâr Bölümü'nde Master eğitiminde talebeliğe başladı. Hâfız Zekîyyuddîn el-Munzirî'nin

⁵ A'zamiyye kabilesi, Ubeyd'in şeyhlerine nispetle Şuyûh mahallesi ismiyle tanınmağa devam etmektedir.

⁶ Anne, beş erkek çocuk, Prof. Ferâs, Bağdat Üniversitesi'nde Prof. Mühendis Sehâb, Avukat Ra'd, Râcih (Derac) ve 6 kız doğurmuştur.

et-Tekmiletu li Vefeyâti'n-Nakile (tahkik çalışması)⁷ Bu konuyu, Prof. Dr. Ca'fer Hüseyîn Hasbâk'ın yönetiminde yapmıştır. O anda Allâme Muhakkik Dr. Mustafa Cevâd (Allah, rahmet eylesin.) ile sıkı bir münasebet kurmuş, O'nun yanından ayrılmamıştır. *İlmu Tahkîki'n-Nusûs* (Nasların (Metinlerin) Tahkîk İlmi) konusunda ondan ders aldı. O'na tesir etmiş, özellikle de *Tekmile* kitabının tahkikinde bu tesir çok açıktır. Milâdî,1967'de, kitabın etüt ve tahkikini 8 ciltte tamamlamıştır. (Birinci cildi, etüt çalışmasına ayırmıştır.) 1967 senesinde (Tezini) tartıştığı hocalar Dr. Abdulaziz ed-Dûrî, Bir zamanlar Bağdât Üniversitesi Rektörü idi. Dr. Sâlih Ahmed Alî, o zaman, Mahedu'd-Dirâsâti'l-İslâmiyeti'l-Ulyâ'nın Dekanı idi. Dr. Hasan İbrahim Hasan, Meşhur Tarihçi, Kahire Üniversitesi Eski Rektörü, Tezi yöneten hocası O'na, imtiyaz derecesi verdi. O, Irak'ta Yüksek Tarih Eğitimi'nde imtiyaz derecesi elde eden ilk kişidir.

Bu sırada Almanca'yı öğrenerek Almanya Hamburg Üniversitesi'nde Arapça hocası olmak için bir burs elde etmiştir. Alman Müsteşrik meşhur hoca Barthold Shebuler'den Tarih dersi almıştır.

1967'den önce, Kahire Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri Bölümü'nde doktora başlamıştır. Prof. Dr. Yahyâ Haşşâb Yönetiminde, *“el-Hadâratu'l-İslâmiyye fi Zilli'd-Devleti's-Sâmaniyye” Samânî Devleti Gölgesinde İslâm Medeniyeti*” adlı bir Doktora Tezi hazırlamış,1968 senesinde, babasının vefatı ve aile mesuliyetini yüklenmesi memleketindeki ziraî işlerine dönmesi sebebiyle, Kahire'de ikamet edememiş ve tezini savunamamıştır.

⁷ Hâfiz Zekiyyuddin el-Münzirî, et-Tekmiletu li vefeyâti'n-Nakile, I-III (Tah. Beşşâr Avvâd Ma'rûf), Müesseetu'r-Risâle, Beyrut-1984.(M).

1976'da, Bağdat Üniversitesi Edebiyat Fakültesi “ *ez-Zehebî ve Menhecuhu fî Kitâbihi Târîhu'l-İslâm.*” “*ez-Zehebî ve İslam Tarihi Kitabındaki Metodu*” Adlı doktora tezi ile doktora derecesine ulaşmıştır.⁸

24 Ocak 1962'de, Bağdat Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde kâtip olarak çalışmasıyla memurluk hayatına başladı. 1963 yılından sonra, Bağdat Üniversitesi Mahedu'd-Dirâseti'l-İslâmiyyeti'l-Ulyâ'da göreve başladı. 1965-1967 yılları arası Yüksek Öğretimi bitirdikten sonra, 1967 senesinde, Bağdat Üniversitesi Şeriat Fakültesi'ne Araştırma Görevlisi tayin edildi. Aynı sene aynı Fakülteye Yardımcı Doçent olarak tayin edildi. 1967-1969 yıllarında İmam A'zam, Dirâsetu'l-İslâmiyye Fakültelerinde ve Mustansiriyye Üniversitesi'nde görev yaptı. 1970-1974 yılları arasında Doçent olarak görev yaptı. 1981 yılında Profesör oldu. 1980-1981 yılları arasında Edebiyat Fakültesi Tarih Bölüm Başkanlığına atandı. Sonra Bağdat Üniversitesi, İhyâu't-Turâsi'l-İlmi'l-Arabî merkezinde tam zamanlı olarak İlmî Araştırma Hocalığına tayin edildi.

Bu sırada, birçok Yüksek Lisans ve Doktora tezi yönetti. 1989-1992 yıllarında, üç yıl Saddam İslami İlimler Üniversitesi rektörlüğü yaptı.

⁸ Bu tezi, dört ayda yazdım. 1975 yılı Eylül- Kânûnu'l-Evvel ayları arası Allah'a hamdolsun, yardımlarına şükrediyorum. Doktora derecesine nail oldum. İlim ehli eserden razı olmuş ve onu (güzel bir övgüyle) övmüşlerdir. Allâme Şeyh Abdulfettâh Ebû Gudde, Zikru Men Yu'temedu Kavluhu fi'l-Cerh ve't-Ta'dil “Cerh ve Ta'dil'de Sözüne İtimat Edilenin Zikri” (1980) adlı kitabın Mukaddimesinde şöyle demiştir: “Muasır olanları hayırlı bir kitaptan haberdar ettim. Allame Muhakkik Dr. Beşşâr Avvâd Ma'rûf el-Bağdâdî'nin Hâfiz ez-Zehebî'nin Tercümesi ve Onun ve Eserlerinin Tanıtımı, 1976 senesinde, Kahire'de, İsâ el-Bâbî el-Halebî Matbaasında basılmıştır. Tezde kitap, cüz ve risâlelerinden, telif ettiği 214 eserden bahsetmiş ayrıca kitaplardan zikri geçen yerlere ve kütüphanelerdeki buldukları yerlere işaret etmiştir. Bilgi bakımından bu risâlenin konularından istifade ettim. İmam ez-Zehebî'yi geniş bir şekilde tanımak isteyen bu kitaba başvursun.(s. 149)

Rektörlüğü esnasında üniversitesinin kuruluşu, metot ve programlarının belirlenmesi, bunların gerçek İslami esaslara uygun olarak şekillendirmesiyle ilgilendi.

1981 senesinden itibaren Irak Akademisi'ne uzman olarak seçilmiştir. 1986 senesinde Irak Akademi'sine Kurucu Üye, sonra da Ürdün Arap Dili Cemiyeti'ne Üye seçilmiştir.

4 Rebû'l-Âhir 1409 / 14 Teşrîn-î Sâni 1988'de Ammân'da Hâşimî Krallığı İdaresi'nde bulunan, Muasır İslâm Medeniyeti Kültür hayatını oluşturmada fikrî durumu ve takdim ettiği çalışmalar takdir edilerek, Ehl-i Beyt müessesesi üyelik belgesi elde etmiştir. 1987'de Kahire'de İslâm İşleri Yüce Meclisi'ne üye seçilmiştir. 1989'de, Mekke-i Mükerrerme'de Mescidler Dünya Yüksek Meclisi'ne üye seçilmiştir.

2. Katıldığı Konferanslar

Uluslararası birçok ilmî konferanslara katılmış, bilimsel araştırmalar takdim etmiştir. Onlardan bazıları:

1. Uluslararası Et-Târîh ve'l-Âsâr Konferansı (Bağdât-1973.)
2. İbn Asâkir Konferansı (Dimaşk-1979.)
3. Güney Arap Yarım Adası Eğitim Konseyi (Cambridge-1981.)
4. İlimleri Arapçalaştırma (Arapçaya Tercüme Etme) Konferansı (Dimaşk-1982.)
5. İslâm Topluluğu Konferansı (Bağdât-1983.)
6. Kanada'da İslâm Cemiyetleri Birliği Konferansı (Cüneyf-1983.)
7. Bilginin İslâmîleştirilmesi (Malezya-1983.)
8. Pakistân'daki İslâm Meclisi (İslâmâbâd-1983.)
9. Dünya İslâm Meclisi (Dakar-1985.)
10. II. İslâm Topluluğu Konferansı (Bağdât-1985.) Orada Konferansın Genel Sekreteri seçilmiş, daha sonra Genel Müdür seçilmiştir. Dünya İslâm Meclisi, Davet ve Yardım Meclisi'nde Neşir ve

Tanıtım Kurulu'na Başkan seçildiği gibi ve Kahire'de kurulan aynı Meclis Başkanlığı'na üye seçilmiştir.1983'den beri 80'den fazla İslâmî, resmî, toplumsal konferanslarda hazır bulunmuş, o konferanslarda aktif pay sahibi olmuş, bu toplantıların birçoğunun karar ve tavsiye aşamasında (toplantılara) katılmıştır.

Şu anda Allah'a hamdolsun ve yardımlarına şükür olsun, kendisini ilmî araştırmalara ve Nebevî Sünnet'in inayetine hasretmiştir. Bu sebeple bütün meşguliyetleri kesmiştir.

İyi derecede İngilizce ve Arapça, Almanca bilir. Birçok kitap ve araştırma telif etmiştir. Birçok sayıda yazma (aşağıda isimleri belirtilen) eser tahkik etmiş, Bağdat, Kahire, Dımaşk, Beyrut ve Amman'da neşretmiştir. Onların tamamı, İslam Arap Fikir Tarihi, Hadîs Ricâl İlmi Tarihi ve Terâcüm (Râvîlerin Tercümelere), Es-Sunnetu'n-Nebeviyyetu'l-Müşerrefe'ye aittir. Bunlardan en önemli olanları:

a. Te'lif Kitapları

1. *Eseru'l-Hadîs fî Neş'eti't-Târîh İnde'l-Muslimîn* (Bağdât-1966.)
2. *el-Munzirî ve Kitâbuhu et-Tekmile* (Necf-1968.)
3. *Tevârîhu Bağdâti't-Terâcimiyye* (Bağdât-1974.)
4. *Zehebî ve Menhecuhu fî Kitâbihi Târîhi'l-İslâm*(Kâhire-1976.)
5. *Rihletun fî'l-Fikri ve't-Turâs* (Ortak)(Bağdât-1980.)
6. *Târîhu'l-İrâk* (Ortak)(Bağdât-1983.)
7. *Hadâratu'l-İrâk* (Ortak) (Bağdât-1985.)
8. *Nehcu Humeynî fî Mîzânî'l-Fikri'l-İslâmî* (Ortak) (Ammân-1985.)⁹
9. *Zabtu'n-Nass ve't-Ta'lik Aleyh* (Muessesetu'r-Risâle-Beyût-1982.)

⁹ İngilizce, Urduca, Bangladeşçeye çevrilmiştir.

10. *el-İslâm ve 'l-Mustakbel* (Ortak) (Kuveyt-1987.)¹⁰
11. *Alî ve 'l-Hulefâ'* (Bağdât-1988.)
12. *el-İslâm ve Mefhûmu 'l-Kıyâdeti 'l-Arabiyye li 'l-Ümmeti 'l-İslâmiyye*(Bağdât-1988.)
13. *el-Beyân fî Hukmi 't-Teğanni bi 'l-Kur 'ân* (Bağdât-1990.)
14. *El-Musnedu 'l-Câmiu li Ehâdîsi 'l-Kutubi 's-Sitte ve Muellefâtü Ashâbihâ 'l-Uhrâ ve Muvattâu Mâlik ve Mesânîdu 'l-Humeydî ve Ahmed b. Hanbel ve Abd b. Humeyd ve Sunenu 'd-Dârimî ve Sahihu İbn Huzeyme* kardeşlerim Seyyîd Ebû'l-Meâtî, Muhammed Nûrî (Allah, rahmet eylesin.) Mahmûd Muhammed Halîl, Ahmed Abdurrezzâk İyd, Eymen İbrâhîm Zamlî ile ortak.-O büyük bir Hadis Ansiklopedisidir.-Çağdaş ilmi metotlarla 27 mücellette tanzim edilmiştir.¹¹

b. Tahkîk Ettiği Kitaplar

1. Ebû Mes'ûd Hâcî'nin (ö. 566/1170) *Kitâbu 'l-Vefeyât'* 1 (Ortak) (Bağdât-1966.)
2. Hâfız el-Munzirî'nin (ö. 656/1258) *et-Tekmiletu li Vefeyâtî'n-Nakile'si*, 1.Baskı, 7 cilt (Necef ve Kâhire-1968-1980.) (Muessesetu'r-Risâle tashih edilmiş baskısını Beyrût'ta,4 cilt olarak gerçekleştirmiştir. Beyrut'ta 1980-1988 yılları arasında 4 defa basılmıştır.
3. Hâfız ez-Zehebî'nin (ö. 748/1347) *Ehlu 'l-Mie Fesâiden'i* (Bağdât-1973.)
4. İbn ed-Dubeysî'nin (ö. 637/1239) *Zeylu Târihi Medîneti 's-Selâm Bağdât'* 2 cilt (Bağdât-1974-1980.)

¹⁰ İngilizce ve Fransızcaya tercüme edilmiştir.

¹¹ Urducaya tercüme edilmiştir. Tercüme eden Allâme Dr. Abdurrezzak İskender (Karaçi-199.)

5. El-Bağdâdî'nin (ö. 659/1260), *Meşyahatu'n-Na'aâl*'ı (Amcam Allâme Dr. Nâcî Ma'rûf ile ortak) (Irak İlim Cemiyeti Baskısı-1975.)

6. Hâfız ez-Zehebî'nin (ö. 748/1347), *Ma'rifetu'l-Kurrâi'l-Kibâr alâ Tabakât ve'l-Âsâr*'ı, 2 mücellid (Allâme Şeyh Şuayb Arnavût ve Dr. Sâlih Mehdî Abbâs, Muessesetu'r-Risâle Baskısı (Beyrût-1984.)

7. Hâfız ez-Zehebî'nin (ö. 748/1347), *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ*'sı, 21-23. ciltler (Dr. Muhyî Hilâl es-Serhân ile ortak (I. ciltteki Mukaddime'ye 140 sayfa ilave yazdım.) (Defalarca basılmıştır.)

8. İmâm Mâlik b. Enes'in *el-Muvattâ*'sı (Ebû Mus'ab Zuhrî Medenî'nin (ö. 242/856) rivâyeti olan 2 cilt (Mahmud Muhammed Halil ile ortak) Müessesetu'r-Risâle, Beyrût-1992 yılında neşretmiştir.

9. Hâfız ez-Zehebî'nin (ö. 748/1347) *Târihu'l-İslâm ve Vefeyâti'l-Meşâhir ve'l-A'lâm* (Allah'a hamdolsun, nimetlerine şükür olsun onun büyük bir kısmını tahkik ettik.1.cilt 1977 senesinde Kahire'de neşredilmiştir. Sonra Müessesetu'r-Risâle ondan 4 cilt (601-640 yılları kapsayan) Dostumuz Allâme Şeyh Şuayb Arnavut ve seçkin talebem Sâlih Mehdî Abbâs ile beraber tahkik ettik. (Beyrût-1988.)

10. Hâfız el-Mizzî'nin (ö. 742/1341) *Tehzibu'l-Kemâl fî Esmâi'r-Ricâl*'i¹², 35 büyük ciltte Muessesetu'r-Risâle yayınlamıştır.¹³ Allah, o kitabın sahiplerini ve o kitapla amel olanları hayırla mükâfatlandırın.

¹² Bu eser üzerine 1999 yılında Erdoğan Köycü tarafından Prof. Dr. Mehmet Said Hatipoğlu'nun danışmanlığında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "el-Mizzî'nin Hadis İlmi'ndeki Yeri" adlı bir doktora tez çalışması yapılmış, Bu tez, "el-Mizzî'nin Hadis İlmi'ndeki Yeri" adıyla Ankara Araştırma Yayınları tarafından 2013 yılında yayınlanmıştır. (M).

¹³ Ayrıca Prof. Dr. Suheyl Zekâr, Ahmed Alî Ubeyd ve Hasan Ahmed Ağâ'nın tahkik ettiği, 22 cilt halinde, Dâru'l-Fikr'in Beyrut-1414/1994'de neşrettiği baskısı da vardır. (M).

(Beyrût-1980-1992),Bu en büyük ilmi proje(lerden biri)dir. Allah'ın fazlı ve yardımıyla onu gerçekleştirdik.¹⁴

3. İlmî Araştırmalar

Dr. Beşşâr Avvâd Ma'rûf'un çeşitli dergilerde yayınlanmış birçok ilmî araştırmaları da vardır. Bu dergiler:

1. Ma'hedu'l-Mahtûtâti bi Câmîati Duveli'l-Arabiyye.
2. Mecelletu'l-Mecmûi'l-İlmi'l-Irâkî.
3. Mecelletu Külliyyeti'l-Adâb, Bağdât Üniversitesi.
4. Mecelletu Külliyyeti'd-Dirâsâti'l-İslâmiyye, Bağdât.
5. Mecelletu Külliyyeti'ş-Şerîa (Bağdât).
6. Mecelletu'l-Mevridi'l-Irâkiyye.
7. Mecelletu'l-Aklâm, Bağdât.
8. Mecelletu't-Turâsi's-Sûriye, Dimaşk.

Bu araştırmalardan bazıları:

1. *Mezâhiru Te'siri İlmi'l-Hadîs fi İlmi't-Târîh inde'l-Müslimîn* (El-Aklâmu'l-Bağdâdiyye) 1.sene 5.sayı (Bağdât-1965.)
2. *el-Ğazvu'l-Mağûlî Kemâ Savvarahu Yâkût el- Hamavî* (El-Aklâmu'l- Bağdâdiyye), 1.sene,12.Sayı (Bağdât-1965.)
3. *Şuhde binti Ahmed* (Mecelletu Bağdât-1967.)
4. *Kutubu'l-Vefeyât ve Ehemmiyyetuhâ fi Dirâsâti't-Târîhi'l-İslâmî* (Mecelletu Külliyyeti'd-Dirâsâti'l-İslâmiyye,2.Sayı (Bağdât-1968.)
5. *el-Mustedreku alâ Mu'cemi'l-Buldân li Yâkût Hamavî* (Mecelletu Külliyyati'ş-Şerîa,3.sayı) (Bağdât-1968.)
6. *Meâcimu'ş-Şuyûh ve'l-Meşyiha ve Ehemmiyyatuhâfi Dirâsâti't-Târîhi'l-İslâmî* (Mecelletu'l-Aklâmi'l-Bağdâdiyye,1969.)

¹⁴ Dr. Beşşâr Avvâd Ma'rûf ve Muhammed Beşşâr Avvâd, el-Humeydî Ebu Abdillâh b. Futuh'un Cezvetu'l-Muktebis fi Târîhi Ulâmi'l-Endülüs adlı eserini tahkik etmişler ve 2008 yılında Tunus'ta yayınlamışlardır.(M).

7. *Men Huve Muellifu Târihu Buhârâ* (Mecelletu'l-Aklâmi'l-Bağdâdiyye-1970.)
8. *Reşîduddîn İbni'l-Munzirî* (Er-Risâletü'l-İslâmiyye Dergisi, 46.sayı, Bağdât-1970.)
9. *Târihu İbni'l-Furât* (Tenkitli)(Mecelletu'l-Mevrid,1.sene 1-2 sayı,Bağdat- 1971.)
10. *Asâletu'l-Fikri't-Târihi inde'l-Arab* (1973 senesi Mart ayında yapılan Uluslararası Tarih Konferansında sunulmuş araştırma.)
11. *Iraklı Tarihçi İbnu's-Sâi el-Usûr alâ Eserin Mefkûd'i* (El-Mevridü'l-İrâkiyye,3.sene, 3.sayı, Bağdât-1974.)
12. *İbn ed-Dubeysî* (Tahlili Araştırma)(El-Mecelletu't-Târihiyye,3.sayı, Bağdât-1974.)
13. *İbn ed-Dubeysî'nin Zeylu Târihi Bağdâd'nın Metodu Kaynakları ve Önemi* (Bağdât-1974.)
14. *İbn Asâkir fi Bağdâd* (1979 yılında yapılan İbn Asâkir Törenlerinde sunulmuş bir araştırmadır. Mecelletu't-Turâsi's-Sûriye,1.sayıda ve Mecelletu'l-Adâb'da yayınlanmıştır. (Bağdât.)
15. *İbn Tâhir es-Silefi'nin Mu'cemu's-Sefer'i* (Tenkitli) (Mecelletu'l-Mevrid, 1979.)
16. *Ez-Zehbî'nin Târihu'l-İslâm'ı* (180 sayfalık bir eleştiridir. *Et-Târihu'l-Kebîr* adıyla Dâru'l-Kutubi'l-Mısriyye tarafından yayınlanan eserin birinci cildin başında yer almıştır. Mecelletu Ma'hedi'l-Mahtûtât'da ve Mecelletu Kuliyyeti'l-Âdâb'da neşr edilmiştir. (Bağdât-1979-1980.)
17. *Tehzîbu'l-Kemâl fi Esmâi'r-Ricâl Menhecuhu ve Ehemmiyyetuhu* (Mecelle Dirâsât Arabiyye ve İslâmiyye,1.sayı, Bağdât-1980.)
18. *Sîretu'z-Zuhrî min Tabakâti İbn Sa'd* (Tahkik Çalışması) (Mecelle Dirâsât Arabiyye ve İslâmiyye, 2. Sayı, Bağdât-1982.)

19. Siyeru Alâmi'n-Nubelâ' Menhecuhu ve Ehemmiyyetuhu, Mecelletu'l-Mecmûi'l-İlmi'l-İrâkî

20. *el-Usûlu'l-Fikriyyeli'l-Hareketi'l-Îrâniyye Zıddu's-Siyâseti'l-Arabiyyeti'l-İslâmiyye* (Mecelletu'r-Risâleti'l-İslâmiyye-1983.)

21. *Min Mihrâbi'l-İlmi ilâ Meydâni'l-Kıtâl* (Siyeru İmâm İbn Teymiyyeti'l-Cihâdiyyeti'l-Askeriyye hakkında bir araştırma (Mecelletu'r-Risâleti'l-İslâmiyye, Bağdât-1984.)

22. Muessesetu't-Ta'lîm fî Irâk Beyne'l-Karneyni'l-Hâmis ve's-Sâbi'i'l-Hicriyyeyeyn (*et-Terbiyetu'l-Arabiyyetu'l-İslâmiyye* adlı kitabın 2/373-403 sayfaları arası basılmıştır.(Menşûrâtı'l-Mecmûi'l-Melekî li Buhûsi'l-Hadâratı'l-İslâmiyye, Ammân-1989.)

Değerlendirme

Dr. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, maddî zorluk ve imkânsızlıklara rağmen ilmî çalışmalardan uzak kalmamış, doktora tez çalışmasını hazırladığı halde maddî ve âilevî sebepler yüzünden savunmasını yapamamış, daha sonra 4 aylık bir mesai sonucunda tekrar yeni bir doktora tezi hazırlamış ve savunmuş ve doktor ünvanını almaya hak kazanmıştır.

Irak'ın farklı üniversitelerinde ve enstitülerinde Araştırmacı, Öğretim Görevlisi, Okutman, Yardımcı Doçent, Doçent ve Profesör ve Edebiyat Fakültesi'nde Bölüm Başkanı olarak görev yapmış, 14 kitap telif etmiş, ulusal ve uluslararası kongrelere, Sempozyumlara ve panellere katılmış,80'den fazla bildiri sunmuş ve ilmî dergilerde 22 tane makale neşretmiştir. Dr. Şuayb el-Arnâvut ve amcası Allâme Nâcî Ma'rûf gibi âlimlerle ve seçkin talebelerinden biri olan Sâlih Mehdî Abbâs ile ortak çalışma yaparak Hâfız el-Mizzî'nin (ö. 742/1341) 35 ciltlik ***Tehzîbu'l-Kemâl fî Esmâi'r-Ricâl*** adlı eserinin yanında 9 eseri de tahkik edip ilim âlemine sunmuştur.

İslam Topluluğu Genel Sekreterliğine de seçilmiş olan, Mekke ve Amman gibi yüksek ilim meclislerinde üyelikleri de bulunan diğer meşguliyetlerini bir tarafa bırakarak ömrünü Kur'an ve Sünnet hizmetine adanmış bir âlim olarak takdim edebileceğimiz Dr. Beşşâr Avvâd Ma'rûf ilim âleminde seçkin bir konuma sahiptir.

KAYNAKÇA

EL-MİZZÎ, Ebû'l-Haccâc Cemâluddin, Tehzîbu'l-Kemâl fî Esmâi'r-Ricâl, XXXV/441-449, Müessesetu'r-Risâle, Beyrût-1983-1992.

_____, Tehzîbu'l-Kemâl fî Esmâi'r-Ricâl, I-XXII, Tah. Suheyl Zekâr, Ahmed Alî Ubeyd ve Hasan Ahmed Ağâ, Dâru'l-Fikr, Beyrut-1414/1994.

EL-MÛNZİRÎ, Hâfız Zekiyyuddin, Et-Tekmiletu li Vefeyâti'n-Nakile, I-IV (Tah. Beşşâr Avvâd Ma'rûf), Müessesetu'r-Risâle, Beyrut-1984.

EL-HUMEYDÎ Ebu Abdillâh B. Futuh, Cezvetu'l-Muktebis Fî Târihi Ulâmi'l-Endülüs Tah. Dr. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, Muhammed Beşşâr Avvâd, Tunus-2008.

KÖYÇÜ, Erdoğan, el-Mizzî'nin Hadis İlmindeki Yeri, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara-1999.

KÖYÇÜ, Erdoğan, el-Mizzî'nin Hadis İlmindeki Yeri, Araştırma Yayınları Ankara-2013.

